

Haavisto: Ehdotukset laeiksi poliisilain 4 ja 5 §:n sekä valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan, että suojelupoliisi olisi jatkossa sekä sisäasiainministeriön että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan valvonnan

alainen. Lisäksi ehdotetaan, että suojelupoliisin toimivallasta antaa kansalaisista ns. turvallisuuslausuntoja tulisi säätää laissa.

ALOITTEEN PERUSTELUT

Aika ajoin on Suomessa käyty keskustelua siitä, kenen puolesta suojelupoliisi toimii. Keskustelussa on myös asetettu kyseenalaiseksi koko suojelupoliisin toiminnan oikeutus. Kriittisiin äänenpainoihin on antanut aiheita se, että suojelupoliisin toimet ovat — demokraattiselle yhteiskunnalle poikkeuksellisesti — kansanvaltaisen kontrollin ulottumattomissa.

Suojelupoliisin toimialaan liittyy ymmärrettävästi paljon tietoa, jota ei voida käsitellä julkisesti. Sama demokratian ja avoimuuden ongelma on tuttu myös ulkopoliitikassa. Ulkopoliitikan osalta on ratkaisuksi löytynyt eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan harjoittama kontrolli. Valiokunta, jossa ovat edustettuina lähes kaikki poliittiset ryhmät, mutta jonka kokouksissa käsitellyt asiat pysyvät tarvittaessa salassa, on osoittautunut toimivaksi kompromissiksi valtion turvallisuus- ja demokraattisuusintressien välillä.

Poliisilain mukaan suojelupoliisille kuuluu sellaisten hankkeiden seuraaminen ja ilmisaaminen, joiden on syytä varoa kohdistuvan valtakunnan itsenäisyyttä tai sen laillista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä vastaan taikka jotka ovat omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Tämä toimenkuvaus — jota mielestäni tulisi tulkita suppeasti — liittyy pitkälti Suomea ulkopuolelta uhkaaviin tekijöihin ja näin ollen kuuluu juuri ulkoasiainvaliokunnan toimialaan. Mitä taas tulee mahdollisiin maan

sisäisiin ughiin, niin demokratia valtiomuotona edellyttää, että sitä, mitä näinä uhkina pidetään, arvioi mahdollisimman demokraattisesti edustava joukko päättäjiä.

Viime aikoina on julkisuudessa käyty keskustelua myös suojelupoliisin yksityisten kansalaisten taustoja koskevien lausuntojen määrän kasvamisesta. Suojelupoliisi on ilmoittanut, että vuonna 1990 siltä pyydettiin ns. turvallisuuslausuntoja lähes 4 000. Noin 1 000 lausunnossa oli pyytäjänä yksityinen yhteisö. Henkilö, josta lausunto annetaan, ei ole oikeutettu saamaan tietoa sen enempää lausunnonannosta kuin sen sisällöstäkään.

Mielestäni nykyinen lausuntokäytäntö on omiaan herättämään epäilyjä siitä, että menettely ei ole sopusoinnussa yksityisyyden eikä tietosuojaan nykyisten periaatteiden kanssa. Tämä lausunnonanto perustuu voimassa olevan poliisiasetuksen epämääräiseen mainintaan suojelupoliisin velvollisuudesta antaa viranomaisille ja yhteisöille sellaisia ohjeita, neuvoja ja tietoja, jotka ovat tarpeen valtion turvallisuuden ylläpitämiseksi tai siihen kohdistuvien loukkausten ehkäisemiseksi.

Mielestäni henkilöistä annettavista lausunnoista tulee säätää lain tasolla siten, että ne tehtävät, joihin hakijoista lausunto voidaan antaa, on rajattu ministeriöiden virkamiehiin, suoranaisiin valtion turvallisuuteen liittyviin virkoihin sekä sellaisiin yksityisten yhteisöjen joh-

totehtäviin, joihin liittyy merkittäviä kansallisia taloudellisia tai turvallisuuteen liittyviä riskejä. Näistä erityisesti mainittakoon uhka huipputeknologian teollisuusvakoilusta.

Lisäksi henkilöllä, jota lausunto koskee, tulee olla oikeus saada nähtäväkseen suojelupoliisin antama lausunto sekä tieto siitä, että hänestä on pyydetty ko. lausunto. Nykyinen salaisuuden verho ei ole perusteltavissa.

Tämän lakialoitteen hyväksymisen ohella tulisi suojelupoliisin toimintaa ja valvontaa koskevat asetukset saattaa nykyistä selkeämmin suojelupoliisin tointa ohjaaviksi ja demokraattista kontrollia edistäviksi.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

poliisilain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 18 päivänä helmikuuta 1966 annetun poliisilain (84/66) 4 §:n 3 momentti sekä 5 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 29 päivänä marraskuuta 1985 annetulla lailla (901/85), seuraavasti:

4 §

Suojelupoliisille kuuluu sellaisten hankkeiden seuraaminen ja ilmaaminen, joiden on syytä varoa kohdistuvan valtakunnan itsenäisyyttä tai sen laillista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä vastaan taikka jotka ovat omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Suojelupoliisi voi antaa lausuntoja yksittäisten henkilöiden taustoista koskien heidän soveltuvuuttaan tiettyyn virkaan tai toimeen ainoastaan silloin, kun on kyse ministeriöiden tai suoraan valtion turvallisuuteen liittyvien viranomaisten viroista tai sellaisten yhteisöjen johtotehtävistä, joihin liittyy merkittäviä kansallisia taloudellisia tai turvallisuuteen liittyviä riskejä. Lausunnonannosta on ilmoitettava kirjallisesti sille, jota lausunto koskee, ja tällä on oikeus saada lausunto nähtäväkseen.

5 §

Poliisitoimen ylin johto ja valvonta kuuluu sisäasiainministeriölle sekä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle.

Keskusrikospoliisi, liikkuva poliisi, poliisiopisto, poliisikoulu, poliisikoiralaitos ja poliisivarikot toimivat välittömästi sisäasiainministeriön alaisina.

Suojelupoliisi toimii sekä sisäasiainministeriön että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan alaisena.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____ .

2.

Laki**valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla,

lisätään valtiopäiväjärjestykseen uusi 48 a § seuraavasti:

48 a §

Ulkoasiainvaliokunnan tulee valvoa suojelupoliisin toimia. Tätä tehtävää varten ulkoasiainvaliokunnan tulee saada nähtäväkseen kaikki suojelupoliisin asiakirjat.

Niin usein kuin asianhaarat sitä vaativat, tulee valiokunnan saada sisäasiainministeriöltä selvitys suojelupoliisin toiminnasta; ja antakoon valiokunta, mikäli sen katsoo tarpeelliseksi, lausuntonsa hallitukselle tai sisäasiainministeriölle selvityksen johdosta. Valiokunnalla on myös

oikeus pyytää sisäasiainministeriöltä selvitys suojelupoliisin toiminnasta sekä yleisesti että koskien tiettyä toimintaa.

Valiokunnan jäsenten on noudatettava sitä vaiteliaisuutta, jota hallitus tai sisäasiainministeriö katsoo kunkin asian laadun vaativan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 1991

Pekka Haavisto

